

emcdda.europa.eu

ΠΕΡΙΛΗΨΗ — ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

Πολλαπλή χρήση ουσιών: πρότυπα χρήσης και τρόποι αντιμετώπισης

Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας

Ετήσια έκθεση 2009: η κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών στην Ευρώπη

Απαγόρευση δημοσίευσης έως τις: 10:00 ΩΚΕ — 05.11.2009

Εισαγωγή

Το παρόν «Επιλεγμένο θέμα» διερευνά την ταυτόχρονη ή διαδοχική χρήση διάφορων νόμιμων και παράνομων ουσιών (πολλαπλή χρήση ουσιών) από εφήβους, νεαρούς ενήλικες και προβληματικούς χρήστες ναρκωτικών⁽¹⁾. Για την περιγραφή των πολλαπλών μορφών και επιπτώσεων αυτού του διαδεδομένου προτύπου χρήσης ουσιών αναλύθηκαν στοιχεία από έρευνες στα σχολεία και στον γενικό πληθυσμό, στοιχεία σχετικά με χρήστες που ξεκίνησαν θεραπεία και στοιχεία σχετικά με θανάτους από ναρκωτικά. Οι τρόποι αντιμετώπισης της πολλαπλής χρήσης ναρκωτικών στην Ευρώπη εξετάζονται υπό το φως της επιστημονικής βιβλιογραφίας με σκοπό τον προσδιορισμό των πλέον αποτελεσματικών παρεμβάσεων.

Πολλαπλή χρήση ουσιών από εφήβους, νεαρούς ενήλικες και προβληματικούς χρήστες ναρκωτικών

Η συνδυασμένη χρήση ναρκωτικών μπορεί να οφείλεται σε ποικίλες αιτίες και να συνδέεται με διάφορες συμπεριφορές. Τα ναρκωτικά ίσως αναμειγνύονται με σκοπό τη μεγιστοποίηση της ψυχοτρόπου επίδρασής τους. Μια δεύτερη ουσία μπορεί να λαμβάνεται για την εξουδετέρωση των αρνητικών επιδράσεων ενός ναρκωτικού. Η πολλαπλή χρήση ουσιών αντανάκλα επίσης τη διαθεσιμότητα των ναρκωτικών και τα πρότυπα χρήσης σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα ή πλαίσια.

- Σύμφωνα με τα στοιχεία του ευρωπαϊκού προγράμματος ερευνών στον μαθητικό πληθυσμό σχετικά με το αλκοόλ και τα άλλα ναρκωτικά (ESPAD) για το 2003 σε 22 ευρωπαϊκές χώρες, ποσοστό που μόλις ξεπερνάει το 20% των μαθητών ηλικίας 15 έως 16 ετών ανέφερε χρήση τσιγάρων και αλκοόλ κατά τον προηγούμενο της έρευνας μήνα. Ποσοστό 6% ανέφερε χρήση κάνναβης μαζί με αλκοόλ και/ή τσιγάρα και 1% ανέφερε χρήση αυτής της ομάδας ουσιών σε συνδυασμό με κάποιο άλλο παράνομο ναρκωτικό (έκσταση, κοκαΐνη, αμφεταμίνες, LSD ή ηρωίνη).
- Οι χρήστες κάνναβης είναι πολύ πιο επιρρεπείς στη χρήση και άλλων παράνομων ουσιών απ' ό,τι ο μαθητικός πληθυσμός ηλικίας 15 έως 16 ετών γενικά. Αυτό συμβαίνει ιδίως σε χώρες με χαμηλή επικράτηση της χρήσης ναρκωτικών, όπου η χρήση κάνναβης συνδέεται, μεταξύ άλλων, με την έλλειψη γονικού ελέγχου και τις συστηματικές απουσίες από το σχολείο.
- Από στοιχεία σχετικά με τη χρήση ναρκωτικών στους νεαρούς ενήλικες (15–34 ετών) σε εννέα χώρες προκύπτει ότι για όσους καταναλώνουν συχνά ή συστηματικά αλκοόλ είναι εν γένει δύο έως έξι φορές πιο πιθανό να έχουν κάνει χρήση κάνναβης κατά το προηγούμενο έτος σε σύγκριση με τον γενικότερο πληθυσμό και δύο έως εννιά φορές πιο πιθανό να έχουν κάνει χρήση κοκαΐνης κατά τη διάρκεια της εν λόγω χρονικής περιόδου.
- Έρευνες στον γενικό πληθυσμό επιβεβαιώνουν ότι η χρήση ναρκωτικών συνδέεται με συγκεκριμένους τρόπους ζωής, ενώ από στοχευμένες μελέτες έχουν διαπιστωθεί

⁽¹⁾ Ως προβληματική χρήση ναρκωτικών ορίζεται από το ΕΚΠΝΤ η «ενέσιμη χρήση ναρκωτικών ή η μακροχρόνια/συστηματική χρήση οπιοειδών, κοκαΐνης ή/και αμφεταμινών».

συγκριτικά υψηλά επίπεδα χρήσης ναρκωτικών σε χώρους νυχτερινής διασκέδασης. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες υπάρχει μια σημαντική κατηγορία δυνητικών χρηστών πολλαπλών ουσιών, οι οποίοι συγκεντρώνονται μαζικά κατά τακτά χρονικά διαστήματα σε διάφορους χώρους νυχτερινής διασκέδασης.

- Οι χρήστες που ξεκινούν θεραπεία απεξάρτησης αντικατοπτρίζουν ενδεχομένως τα προφίλ και τις τάσεις στον ευρύτερο πληθυσμό των προβληματικών χρηστών ναρκωτικών. Από την ανάλυση στοιχείων σε περισσότερους από 260.000 χρήστες που ξεκίνησαν θεραπεία σε 14 ευρωπαϊκές χώρες το 2006 προκύπτει ότι περισσότεροι από τους μισούς ανέφεραν προβλήματα με τουλάχιστον δύο ναρκωτικά. Στοχευμένες μελέτες επιβεβαιώνουν την υψηλή επικράτηση της πολλαπλής χρήσης ναρκωτικών στους προβληματικούς τοξικομανείς.
- Μεταξύ των χρηστών που ξεκινούν θεραπεία διακρίνονται τρία βασικά προφίλ πολυτοξικομανών: αυτοί που κάνουν συνδυασμένη χρήση ηρωίνης και κοκαΐνης (περιλαμβανομένου του κρακ), αυτοί που κάνουν συνδυασμένη χρήση κοκαΐνης και κάνναβης ή αλκοόλ και αυτοί που κάνουν συνδυασμένη χρήση κάνναβης και αλκοόλ. Η πρώτη ομάδα είναι η πολυπληθέστερη και περιλαμβάνει περιθωριοποιημένους χρήστες ηρωίνης που χρησιμοποιούν και άλλες ουσίες. Η δεύτερη ομάδα συχνά ξεκινά θεραπεία μέσω του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης ή λόγω πίεσης από κοινωνικά δίκτυα και την οικογένεια. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται κυρίως κοινωνικά ενσωματωμένοι άνδρες. Τα μέλη της τρίτης ομάδας –χρήστες κάνναβης και αλκοόλ– είναι μικρότερης ηλικίας, συχνά ζουν με τις οικογένειές τους και είναι κοινωνικά ενσωματωμένα.
- Οι περισσότεροι θάνατοι από ναρκωτικά στην Ευρώπη οφείλονται στα οπιοειδή, ως επί το πλείστον στην ηρωίνη. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, υπεύθυνες γι' αυτό είναι περισσότερες από μία ουσίες. Το γεγονός αυτό είναι ίσως ενδεικτικό της συχνότητας πολλαπλής χρήσης ουσιών από τους χρήστες ναρκωτικών, καθώς και του αυξημένου κινδύνου υπερβολικής δόσης και ανεπιθύμητων επιδράσεων λόγω του συνδυασμού ουσιών. Η συνεχιζόμενη χρήση πολλαπλών ουσιών μπορεί επίσης να προκαλέσει μονιμότερη βλάβη σε διάφορα όργανα του σώματος, ενώ η κατάχρηση αλκοόλ επιδεινώνει τις ηπατικές νόσους λόγω χρόνιας ηπατικής ιικής λοίμωξης που μεταδόθηκε από ενέσιμη χρήση ναρκωτικών. Τα εμφράγματα του μυοκαρδίου που σχετίζονται με τη χρήση κοκαΐνης φαίνεται ότι συνδέονται και με το κάπνισμα.

Τρόποι αντιμετώπισης της πολλαπλής χρήσης ουσιών

- Το αλκοόλ συναντάται σε όλους σχεδόν τους τρόπους πολλαπλής χρήσης ουσιών. Είναι συνήθως η πρώτη ουσία με ισχυρές ψυχοτρόπους επιδράσεις που προκαλούν αλλοιώσεις στη συνειδησιακή κατάσταση η οποία χρησιμοποιείται από άτομα νεαρής ηλικίας. Η διαδεδομένη διαθεσιμότητα του αλκοόλ το καθιστά βασικό συστατικό που χρησιμοποιείται σε συνδυασμούς ουσιών από νεαρούς ενήλικες, ιδίως σε χώρους διασκέδασης, καθώς και από συστηματικούς, εξαρτημένους και πρώην χρήστες. Οι διαπιστώσεις της παρούσας έκθεσης επισημαίνουν την ανάγκη αύξησης των παρεμβάσεων που στοχεύουν στο αλκοόλ και στη χρήση του, τόσο σε επίπεδο αγοράς όσο και σε επίπεδο κοινωνικών προτύπων.
- Οι πολιτικές για το κάπνισμα και το αλκοόλ που στοχεύουν στην αγορά – όπως η επιβολή υψηλών τιμών και περιορισμών στις πωλήσεις και στην κατανάλωση– έχουν αντίκτυπο στη χρήση αυτών των ουσιών και στις επιπτώσεις τους στην υγεία. Πολιτικές που εφαρμόζονται εντός του σχολικού περιβάλλοντος, αλλά και γύρω από αυτό, και οι οποίες μπορούν να αποτρέψουν, να μετριάσουν ή να καθυστερήσουν τη χρήση νόμιμων και παράνομων ουσιών αναφέρονται στα περισσότερα κράτη μέλη.
- Στις χώρες με υψηλότερα επίπεδα χρήσης ναρκωτικών, ένα μεγάλο ποσοστό της συνολικής επιβάρυνσης της υγείας ενδέχεται να οφείλεται στον μεγάλο αριθμό των κοινωνικά ενταγμένων χρηστών παρά στον μικρότερο αριθμό ευάλωτων χρηστών. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως το «παράδοξο της πρόληψης» και έχει επιπτώσεις στις στρατηγικές πρόληψης.

- Δεδομένης της υψηλής επικράτησης της πολλαπλής χρήσης ουσιών σε χώρους διασκέδασης όπως κλαμπ, φεστιβάλ ή ρέιβ πάρτυ, τα περιβάλλοντα αυτά είναι καίριας σημασίας για την εφαρμογή μέτρων πρόληψης και μείωσης των επιβλαβών επιπτώσεων. Οι πιο διαδεδομένες παρεμβάσεις είναι στοχευμένες ενημερωτικές εκστρατείες. Αν και αναφέρονται διάφοροι άλλοι τρόποι αντιμετώπισης, υπάρχουν ακόμη μεγάλα περιθώρια για περαιτέρω παρεμβάσεις καταπολέμησης της πολλαπλής χρήσης ναρκωτικών στους χώρους νυχτερινής διασκέδασης.
- Η πολλαπλή χρήση ουσιών από τους προβληματικούς χρήστες ναρκωτικών αντιμετωπίζεται συνήθως με την ίδια σειρά υπηρεσιών και παρεμβάσεων –μείωσης της βλάβης, ψυχοκοινωνικής και φαρμακευτικά υποβοηθούμενης θεραπείας– που επιστρατεύονται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούνται από τη χρήση μεμονωμένων ουσιών. Πάντως, η βιβλιογραφία υποδεικνύει θετικές αλλαγές στα ποσοστά πολλαπλής χρήσης ουσιών στους υπό θεραπεία χρήστες και ιδίως σε χρήστες υπό θεραπεία υποκατάστασης οπιοειδών. Παρ' όλα αυτά, η διαχείριση της πολλαπλής χρήσης ουσιών παραμένει για τους επαγγελματίες ένα σύνθετο και απαιτητικό εγχείρημα.